

ŞEHİRCİLİK ve PLANLAMA

Panel Serisi

1

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....4

1. Bölüm: Türkiye’de Planlama Mevzuatı.....5

2. Bölüm: Türkiye’deki Kırsal Kalkınma ve Kırsal Planlama.....19

3. Bölüm: Türkiye’de ve Dünyada Kentsel Dönüşüm.....33

4. Bölüm: Sorular ve Cevaplar.....53

5.Bölüm: Panel Fotoğraflar.....63

ÖNSÖZ

Teknik, ilmin ve yeteneğin birleşmesiyle ortaya çıkan bir unsurdur. Teknik, hayatımızın birçok alanında önemli role sahip olmuştur. Dolayısıyla, Hayatımızı geçirdiğimiz şehirlerde/kentlerde de tekniğin etkisi söz konusudur.

Kentler imar edilirken, ekonomik, kültürel ve estetik açılar göz önünde bulundurulmalıdır. Ancak Kentlerin planlanması, düzenli ve planlı bir şekilde gelişmesi aynı zamanda teknik bir konudur. Bu sebepten TEKDER olarak, bu konunun daha iyi anlaşılabilmesi adına, “ŞEHİRCİLİK ve PLANLAMA” adlı paneli düzenlemiş bulunmaktayız.

Panel neticesinde çıkarmış olduğumuz bu kitabın, örnek ve faydalı bir çalışma olması dileğiyle...

1. BÖLÜM

Türkiye’de Planlama Mevzuatı

Moderatör Nihat Yıldız

Sayın panelistler, kıymetli başkanım, sivil toplum kuruluşlarının temsilcileri ve siz değerli misafirler, hepinize hoş geldiniz diyorum. Panelimiz 30 dakikalık 4 bölümden oluşacak.

Birinci bölümde, **Türkiye’de Planlama Mevzuatı**,

İkinci bölümde, **Türkiye’deki Kırsal Kalkınma ve Kırsal Planlama**,

Üçüncü bölümde, **Türkiye’de ve Dünyada Kentsel Dönüşüm** konularını konuşacağız.

Dördüncü ve son bölümde ise siz değerli misafirlerimizin sorularını cevaplandırmaya çalışacağız.

Tarım toplumundan sanayi toplumuna geçiş sürecinden sonra, insanların bir arada yaşaması ve hizmetleri ortak paylaşma ihtiyacından dolayı ortaya çıkan kent planlaması 20. yüzyılın başlarında ülkemizde de görüşölmeye başlanmıştır.

Türkiye’deki ilk planlama çalışmaları, daha önceden “**Belediyeler Bankası**” olarak kurulan ve sonrasında “**İller Bankasına**” evrilen kurumun kurulmasıyla

birlikte oluştu. 1984 yılında büyükşehir belediyele-
rinin kurulmasıyla birlikte yerel yönetimlerin öne-
mi ön plana çıktı. şu anda da gündemimizde olan
“**bütünşehir**” kavramı var. Bu bağlamda ölkemizde
planlama mevzuatının geldiği noktayı dünyadaki
örneklerle karşılaştırdığımızda; eksiklikleri ya da ye-
terli olduğu noktalar var mıdır, bunu konuşacağız.
Ruşen Keleş hocamızla başlayalım.

Prof. Dr. Ruşen Keleş:

Çok teşekkür ederim sayın başkan.

Ben **OSTİM**’in değerli başkanına da bize ev sahipli-
đi yaptıkları için teşekkür ederek sözlerime başlaya-
yım. Ayrıca **TEKDER**’deki yönetici arkadaşlara da
bana burada görev vermiş oldukları için teşekkür
etmek istiyorum.

70 yıla yakın bir zamandan beri ben şehircilik kür-
süsünde Siyasal Bilgiler Fakölteğinde görev yapıyo-
rum. Niye kurulmuş böyle bir şehircilik kürsüsü?

Biliyorsunuz, belediyeciler şehirlerin düzenli geliş-
mesiyle, imar ve planlama gibi işleriyle görevlidirler.
Ama mülki idare amiri dediğimiz kaymakamların
ve valilerin belediyeler üzerinde bir vesayet yetkisi
vardır. Bu vesayet yetkisinin doğru kullanabilmeleri
için şehir-kent, kentleşme-planlama konularından
anlar hâle getirilmeleri lazım. Bu nedenle yıllar önce
Türkiye’de İçişleri Bakanlığı yapan bir büyüğümüz,
Emin Erişirgil, bizim faköltenin müdürü olmuş son-
ra, Emin bey Nazi Almanyası’ndan kaçıp Türkiye’ye
gelen bazı bilim insanların fakölte de bu konularda
bir kürsü kurup ders vermelerini sağlamak istemiş.
Bunların başında daha sonra Berlin’de belediye baş-

kanlığı yapmış olan Ernst Reuter geliyor. Benim kürsümün ve mensubu olduğum enstitünün kurucusu Ernst Reuter, Nazi Almanyası'ndan kovulmadan önce Almanya'nın Magdeburg kentinde belediye başkanlığı yapmış.

Türkiye'de 13 yıl kalıp döndükten sonra da Berlin Belediye Başkanı olmuş. Benim asistan olduğum yıllarda Almanya'da Cumhurbaşkanı adayıydı. Fakat ömrü yetmedi ve başkaları oldu. Şuraya gelmek istiyorum; **aslında şehircilik, planlama kentlerin düzenli ve planlı bir şekilde gelişmesi teknik bir iş gibi görünüyor. Fakat bunun ekonomik, sosyal ve kültürel boyutları olduğunu da hiçbir zaman unutmamak gerekir.** Daha sonraki yıllarda, ben Siyasal Bilgiler Fakültesinde öğrenci iken Kent Bilimini bir Alman'dan okudum da Ernst Arnold Egli adını taşıyan, bugün Siyasal Bilgiler Fakültesinin mimarı da olan bir kişiydi ve ikinci gelişinde Türkiye Ortadoğu Amma İdarisi Enstitüsünde "Memleket Planlamasının Esasları" adında bir kitap yazan ve şehircilik okutan bir kişiydi. Ben şehirciliği ondan okudum, eksiklerim varsa onların eksiklikleri olarak bunu yorumlamayı kendimi rahatlatmak bakımından tercih ediyorum. Ben de 1980 yılında yayınlanmış olan Kent Bilimleri Terimleri adını taşıyan bir sözlük yazdım ve Türk Dil Kurumu tarafından yayınlandı. Daha sonra da İmge Yayınlarından çıktı. Orda şehircilik tanımını yapmışım; şehirciliği, **yeni dildeki özdeşleştirme akımına uygun olarak kent bilim diye çevirerek, kentlerin değişmesi, büyümesi, gelişmesi, imar edilmesi -tarumar edilmesi değil- Dikkat buyurun; imar edilmesine, mağmur duruma getirilmesine ve düzenlenmesine yön veren kentsel çevreyi, yaşamın toplumsal ekonomik kültürel idari ve estetik gereklerini göz**

önünde tutarak düzenleyen bir uğraşı, bir bilim ve sanat dalı demişim. Şehirciliğin, kent bilimin hem bilim tarafı var hem de sanat tarafı var. Bunu kimse inkâr edemez. Dar anlamda ise sadece imar planı dediğimiz planların hazırlanmasından ibaret bir faaliyet olarak tanımlıyoruz. Başka ülkelerdeki dillere, Avrupa dillerine baktığımız zaman mesela Fransızlar ürbанизм diyor tamamen şehirciliğin çevirisidir. Şehir kelimesini ihtiva eden Almanca’da da Städtebau derler şehir bilimi, şehircilik. Fakat İngilizler özellikle bugün buradaki tartışmalar açısından önem taşıyan başka bir sıfatta katmışlardır “town and country planing” diyorlar. Yani sadece şehirlerin sorunlarını çözmek için şehirlerle meşgul olmak yetmez, şehirleri kırsal alanlarla bir bütünlük içerisinde ele almadan şehrin sorunlarını çözmek imkânsız olduğu tezi bu düşüncenin arkasında yatmakta olduğu için böyle geniş bir terim kullanmışlardır.

Bizim planlı çalışmalar, yani şehirlerin planlı bir şekilde geliştirilmesine ilişkin çalışmalar Osmanlı İmparatorluğundan beri gelmektedir. Cumhuriyetin kuruluşundan sonra ilk kanunumuz Belediye yapı ve yollar kanunu adıyla 1930 yılında çıkmıştır, 2290 sayılı kanun. Dikkat buyursanız kentleri yapılardan ve yollarından onların toplamından ibaret sayan bir anlayıştır. Hâlbuki kent olayına dar bir açıdan bakmaktır. Nitekim daha sonra 1930 yılında belediye kanunumuz çıkmıştır. Bugün yürürlükte olmayan 2005’e kadar yürürlükte kalan ama asıl imar işleriyle ilgili olarak planlama düşüncesinin Türkiye’de gündeme geldiği tarihler 1950’li yıllardır. Ve bizim uzun yıllar yürürlükte kalan imar kanunumuz 1956 tarihlidir. İmar Bakanlığı imar kanunu çıktıktan sonra kurulmuştur. Bu imar kanunu belli bir nüfus düzeyini aşmış olan kentlerin sağlıklı ge-

lişmesini ve kentleşmesinin plana bağlı olarak yapılmasını gündeme getirmiştir ve bu 1985 yılına kadar yürürlükte kaldıktan sonra bugün uygulanmakta olan “3194 sayılı imar kanunu” **yürürlüğe girmiştir. Ufak tefek değişikliklerle 1985 yılından beri yürürlükte, bazı marjinal değişiklikler yok değil tabii.**

Bu ilk konuşmalarımız, mevzuat, şehircilik ve planlama başlığını taşıyor. Şunu ifade etmek isterim ki; mevzuat dediğimiz zaman aklımıza anayasa gelir, kanun gelir, tüzükler ve yönetmelikler gelir, bakanlık genelgeleri gelir, bundan ibarettir diyebiliriz. Ama imar hukuku dediğimiz dalın kaynaklarının ne olduğunu kendimize sordüğümüz zaman mutlaka surette bu saydıklarına içtihatları, yani mahkeme kararlarını da ilave etmek gerekir. Çünkü başta Anayasa mahkemesi olduğu halde Danıştay’ın, İdare Mahkemelerinin imar planlarının uygulanmasına ilişkin kararları da bir bütün olarak imar hukukunun kaynakları arasında bulunmuyor. Bu açıdan baktığımız zaman tabii imar kanunumuz mevzuatın tek ayağı değildir. Pek çok sayıda yönetmelik vardır, şehirlerimizin düzenli bir şekilde imar edilmesi için. Kaldı ki imar kanunundan başka kanunlar da vardır. 6306 sayılı afet riski altındaki alanlarda kentsel dönüşümle ilgili kanun gibi... Mesela imar planlarında değişiklik yapılmasına ilişkin bir yönetmelik, hangi şartlarda imar planları nasıl değiştirilebilir? Ben bugün Türkiye’de imar ve planlama konuları denildiğinde akla gelen en önemli tartışma konularından birinin imar planlarında değişiklik, tadilat konusu olduğunu zannediyorum. Vaktimiz olursa bu konu üzerinde konuşabiliriz. Düşününüz ki, Ankara’da ve İstanbul’da bir yıl içerisinde yapılan imar planı değişikliklerinin sayısı yedi yüzü geçmektedir. “O zaman

bu planları neden yaptık?” sorusu sorulabilir. İmar planlarında uyulması gereken önemli kurallardan, ilkelerden bir tanesi esneklik ilkesidir. **Esneklik ilkesi dilediğiniz şekilde imar planını değiştirebilirsiniz anlamına gelmez. Ancak gerekli olduğu hâlde, yapıldığı tarihte öngörülmemiş olan bir takım ihtiyaçlar için değişiklik yapılabilir.** Tabii bunun belli ölçüler dışına çıkılarak imar planlarını yazboz tahtasına dönüştürecek şekle gelmemesi gerekir diye düşünüyorum.

Yönetmeliklerden gelecek olursak kanunumuzda imar planı denildiğinde ne anlaşılması gerektiği yazılıdır. Nazım plan der, tatbikat planı, uygulama planı der, çevre düzeni planı der. Ancak 2014 yılında mekânsal planlar yapım yönetmeliği yürürlüğe girmiştir. Orda bir takım plan türleri ve tanımları var. Ondan üç yıl sonra 2017 yılında imar planları yapılmasına ilişkin bir başka yönetmelik; bunların hükümlerine baktığınız zaman, şehirlerin plansız bir şekilde geliştirilmesinin, hatta geliştirilmesini düşünmenin bile akıl almaz bir yanlışlık olduğu açıktır.

En liberal ülkelerde bile ABD’yi, Almanya’yı, Fransa’yı, Japonya’yı alınız şehirlerin mutlak surette o liberal ülkelerde bile bir plana bağlı olarak yürümesinin, kentleşmesinin sağlanmasının gündemde olduğunu ve bu şekilde şehirlerin planlandığını, düzenlendiğini görürsünüz. Planların ayrıntılarına girmeye gerek görmüyorum, yeri gelirse daha sonraki konuşmalarda o konulardan bahsederiz.

Teşekkür ederim sayın başkan.

Moderatör Nihat Yıldız:

Teşekkürler hocam.

“6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun 06/12/2012 tarih ve 28489 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmasıyla birlikte otuz tane büyükşehir sayısına ulaştık ve büyükşehir sınırları il sınırları oldu. Bu sebeple ister iktidar ister muhalefet partisi yönetimindeki idareciler için en çok sıkıntı duydukları şey, hizmetleri en ücra noktalara götüremiyor olmaları. Bunun yanı sıra gündemde olan bütünşehir kavramı var. Kimi çevrelerce “Bu acaba eyalet sistemine giriş mi?” gibisinden yorumlansa da bu uygulamaların Türkiye’ye etkileri, katkıları olumsuz yönleri neler olur, onu konuşacağız. Bu konuda da sayın Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Altyapı Ve Kentsel Dönüşüm Genel Müdürü Hikmet Haspolatlı’ya söz vermek istiyorum. Siz bu konuda neler söylemek istersiniz?

Hikmet Haspolatlı:

Öncelikle TEKDER’e, OSTİM’e ve bütün katılımcılara teşekkür ediyorum.

Hepinizi saygıyla selamlayarak sözlerime başlamak istiyorum.

Ruşen Hocam ana hatlarıyla planlama geçmişinden bahsetti. Ben oradan yola çıkarak sorduğunuz soruya cevap vereyim: **Biz şehir plancılarının diline pelesenk olan bir süreç vardır. Bize sorulduğun-**

da deriz ki; ‘1950’li yıllarda hızlı sanayileşme, kırsaldan kente göçle birlikte kontrolsüz ve yoğun bir nüfus artışı, hızlı yapılaşma, gecekondulaşma ve bu şekilde özellikle büyük kentlerin plansız gelişimi...’ diye başlar ve Türkiye’deki tarihi bu şekilde anlatınız. Özellikle 1950 sonrası bizim planlamayı etkileyen çok fazla mevzuatımız var. Bir deprem bölgesinde afetleri giderme anlamında 7269 sayılı kanun, 6785 sayılı eski imar kanunu, sonra 3194 sayılı imar kanunu, arada 775, 2981 sayılı gecekondu kanunu, imar affına yönelik kanun ve bununla birlikte iskân kanunu, TOKİ gibi idarelerin kendi münferit kanunları, eski 3030, sonra 5216 sayılı **Büyükşehir** Belediyesi Kanunu, 5393 sayılı Belediye Kanunu, 5366 sayılı Yıpranan Kent Merkezlerinin Korunması gibi kentleri planlamayı dolaylı veya direk olarak etkileyen bir sürü mevzuat yayınlanmış. Bu mevzuatlar uyarınca **birçok farklı kurum ve idare tarafından**, her ne kadar planlama belediyelerin yetkisinde desekte, farklı planlama süreçleri yaşamışız. Bununla birlikte tabii ki 775 ve 2981 sayılı kanunla birlikte mülkiyet yapısında ciddi bir dönüşüm yaşamışız. Ülkemizde imar affına yönelik ve 775, 2981 sayılı kanunların getirdiği koşullarla mülkiyeti çok fazla bölmüşüz. Bütüncül mülkiyetten çok parçacı mülkiyete geçiş yapmışız. Bu mülkiyet süreciyle birlikte ne yazık ki özellikle fiili durumu yasallaştırma gibi bir sürece gitmişiz.

Tabii bu süreç içinde baktığımız zaman, 2007 yılında ben, Bayındırlık ve **İskân** Bakanlığı Teknik Araştırma Uygulama Genel Müdürlüğünde göreve başladığım zaman bir çalışma yapmıştım. Şu anki sayıyı bilmiyorum ama 2007 yılında, **Türkiye’de** kendi kanunları veya farklı kanunlarla plan onaylama yetkisi bulunan 23 tane kurum vardı. **Türkiye’de**

bir zamanlar Maliye Bakanlığının bile planlama yetkisinin olduğu bir dönem oldu. Bu kadar çok kurumun planlama yapması, bu kadar çok kurumun planlama sürecinin içerisinde bulunması ne yazık ki kentlerimizi süreç içerisinde içinden çıkılmaz bir hale getirdi.

Bununla birlikte şehir içerisinde çözölemeyen sorunların çözölebilmesine yönelik -bu çözölemeyen sorunları parantez içerisinde söylüyorum. Kime göre sorun olduğu tartışılır- farklı kurumlara yetkileri vermişiz ve uygulamalar yapmışız. Bu kapsamda İstanbul'da yapılaşamayan bir bölge için ilçe sınırlarının değiştiği, kurumların yetkilerinin değiştiği uygulamaları da gördük. Baktığımız zaman bir şekilde özellikle bu süreci sorulan soruyla bağlayacak olursam. 5216, eski 3030 sayılı Büyükşehir Belediyeleri Kanunu'ndan sonraki 3030'la birlikte sadece **İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve Kocaeli Büyükşehir Belediyesi tamamen kendi il sınırlarında yetkileri vardı. Âmâ orda da planlama anlamında yetkileri kısıtlıydı. Sadece hizmet anlamındaki yetkileri şehrin sınırına kadardı. Âmâ özellikle 5216 çıktıktan sonra büyükşehir belediyesi tamamen il sınırına dayandı.** Ondan sonra yeni yapılan düzenlemeyle büyükşehir sayısı da artırıldı ve 750.000'in üzerinde nüfusu olan yerlerin büyükşehir olmasına yönelik bir düzenleme yapıldı. Baktığımız zaman ilçe belediyeleriyle büyükşehir belediyesi arasında planlama noktasında çok ciddi sorunlar yaşanmakta. Temelde bu sisteme göre zaten ilçe belediyelerinin planlama yetkisi 1000'lik plan ama 1000'lik planlama yetkisine bakacak olursak **büyükşehir belediyesi de re'sen ya da aynen onaylama yetkisine sahip. Temel olarak baktığımız zaman zaten büyükşehir beledi-**

yesi sınırları içerisinde ki ilçe belediyelerinin planlama anlamında çok ciddi ve etkin bir yetkisinin olduğunu söylemek mümkün değil. Bu kanun ve yasal mevzuat kapsamında bulunuyor. Bu durumda da özellikle farklı kanunlar ve mevzuatlarla, idareler, demin bahsettiğim gibi farklı kurumlara verilen yetkileri zorlamakta. Şu anda 6306 sayılı kentsel dönüşüm uygulamalarını yürüttüğümüz ve bakanlık olarak sürecin içerisinde olduğumuz 6306 sayılı afet riski altındaki alanların dönüştürülmesi hakkındaki kanun kapsamında, bu alanlarda **3194 sayılı kanuna baktığımız zaman Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'mızın plan yapmayacağı yer yok. İçerisinden karayolu geçen havaalanı çevresinde olan yerleşim yerlerinin planını yapmak gibi bir yetkisi var bakanlığın ve Türkiye'de içerisinden karayolu geçmeyen yerleşme yok. Nerdeyse havaalanı olmayan il yok. Öyle bir yapı içerisinde ilçe belediyeleri ve büyükşehir belediyeleri ne yazık ki aralarındaki problemleri farklı kanunlarla ilgili idareler üzerinden götürmek durumunda. Yani ilçe belediyesi büyükşehir belediyesini aşamadığı veya büyükşehir belediyesine plan onaylatamadığı durumlarda Çevre ve Şehircilik Bakanlığının yetkisinden yararlanmak için başvurmakta veya başka idarelerin yetkisinden yararlanmakta. Burada kişisel olarak kendi fikrimi söyleyeyim; sizin de başta söylediğiniz gibi bütünşehir kavramına gelecek olursak bütünşehir kavramının eyalet sistemine geçişle ilgili işin o kısmına söyleyecek çok fazla bir şeyim yok ama teknik olarak, kendi açımdan söyleyecek olursam, her ne kadar aksaklıkları ve sistem açısından belli sıkıntıları da olsa, özellikle büyükşehir belediyeleri ve ilçe belediyelerindeki planlama mantığında bir revizyon yapılırsa bütünşehir**

sisteminin şıandaki sistemden çok daha faydalı olacağını düşünüyorum. Özellikle bahsettiğimiz farklı kurumların yetkileri. **Büyükşehir** olmayan bir il belediyesinde bile, İl Özel İdaresinin, valiliğın, belediyenin ayrı yetkileri var. Burada da kurumlar arası ciddi bir sıkıntı **ve koordinasyon sorunu yaşanabiliyor**. Bu kapsamda **bütünşehire** yönelik çalışmaların tabii **ki altının iyi doldurulması anlamında ve** bütüncül planlama kavramı açısından da çok daha faydalı olacağını düşünüyorum. Şimdilik burada bitireyim konumu daha sonra devam ederim.

2. BÖLÜM

Türkiye'deki Kırsal Kalkınma ve Kırsal Planlama

Moderatör Nihat Yıldız:

Büyükşehir dedik, Büyükşehirlerde yaşayan kırsal nüfusta, gerçi köyler mahalle statüsüne geçtiği için artık büyükşehirlerde yasal olarak kırsal nüfustan bahsetmek mümkün değil. Bu konuda da Tarım Reformu Genel Müdürlüğü, Genel Müdür Yardımcısı Muhammed Adak Bey'e söz verelim.

Dr. Muhammed Adak:

Saygı değer katılımcılar bu saatte buraya geldiğiniz için çok teşekkür ediyorum. Öncelikle konuya girmeden önce aramızda Ruşen hocamızın olması bizim için büyük bir onur, bir nostalji olsun diye kitaplarını yanımda getirdim: Kent Bilimleri Terim Sözlüğü, Türkiye'de Şehirleşme, Konut, Gecekondulaşma Üzerine 100 Soru 100 Cevap, Kentleşme Politikaları... Bunlar bizim meslektaşlarımızın hemen hemen yüzde doksan dokuzunun yardımcı kaynak olarak yararlandığı o yıllarda, 20 yıl önce nerdeyse, bizlere ışık tutan mesajlardır. Hâlâ kütüphanelerimizde duran ve ben eminim ki meslektaşlarımızın sıkıştığı zaman baktığı bir kaynak. **TEKDER'e** de böyle bir organizasyonda bizleri bir araya

getirdiği ve hocamızla birlikte panelist yaptığı için ayrıca teşekkür ediyorum.

Kırsalda nüfus, ekrana da yansıttığım karikatürde de özetlediğim gibi aslında şehirlere sıkışıyoruz.

Birçoğumuz kırsaldan kentlere yönelmiş insanlarız. Tarım ve tarım politikası dediğimiz zaman kırsalın kalkınması, yaşam standardının yükseltilmesi olarak algılıyoruz.

Ben Bayındırlık Bakanlığında işe başladım, arkasından TOKİ'ye geçtim, arkasından Tarım Reformu Genel Müdürlüğünde genel müdür yardımcısı olarak devam ediyorum. Bu şöyle bir enteresanlık barındırıyor kendi içerisinde: Bayındırlık Bakanlığı mevzuatları hazırlıyor, tabii bizde de bir sürü mevzuat var tarımla ilgili, TOKİ bunları çok hızlı uyguluyor, Tarım ve Orman Bakanlığı da bunlara nasıl engel olurum diye mücadele veriyor. Ve o kadar hızlı oluyor ki bu dönüşüm...

Aslında kentsel dönüşüm hastalığının geçici tedavisi, bir aspirin. Bizim asıl işin özüne inmemiz gerekiyor. Kırsalı kalkındırmamız lazım. Böylece kentlerdeki maliyetleri de aza indiririz. Şu algıya da girmemiz lazım. Tarım kesimi para kazanmıyor diyoruz. Dünyanın hiçbir yerinde gelişmiş ülkelerde buna dâhil, tarımdan para kazanılmaz. Tarım devletin özellikle desteklediği bir alan. Biz tarımda para kazanamıyoruz diyoruz ama devlet olarak, şimdiye kadar gelen hangi görüş olursa olsun birçok hükümet, kırsal için ciddi yatırımlar ve harcamalar yapıyor. Ancak bizim problemimiz kısıtlı imkânlarla büyük işler yapmaya çalışıyoruz. Belki tarım politikalarımızı da yeniden gözden geçirmemiz bu sorunların çözümünün köküne inmesine yardımcı ola-

cak. Bu kapsamda çokça hibeler veriyoruz. İnsanları kırsalda tutalım diye yöneltmeye çalışıyoruz ama artık geldikten sonra geri gitmesi de çok zor. Hiç-birimiz artık bir kırsala gitmek istemiyoruz. **Kırsal dediğimizde de köysel kalkınma diye anlamamamız gerek. Köyün kalkınması diye bir şey olmaz, kırsalın kalkınması olur.** Nitekim bu nüfus dediğiniz, şuan 20.000 nüfusun altı kırsal sayılıyor. Artık sadece köyler kaldı ve köye de kimseyi götüremeyiz. Altyapı da ulaşmıyor, dolayısıyla bunla ilgilide başkanlık olarak ciddi çalışma yapıyoruz, TÜİK ve daha önceki Kalkınma Bakanlığı ile kırsalın tanımını da yeniden belirleyelim diyoruz. Hibe programlarında 20.000'in altındakine hibe veriyoruz ama gitmiyor. Adam beş tane koyun için, on tane inek için köyüne gitmez. Kapsamlı daha geniş perspektifte bugünkü konuları ele almamız gerekiyor. Dolayısıyla ben planlamayla alakalı teknik konulara pek girmek istemiyorum. Fiziki planlama, sosyal planlama, ekonomik planlama hepsi içinde biz şehir planlamayı bir fiziki planlama olarak da düşünmeyelim. Teşekkür ediyorum.

Moderatör Nihat Yıldız:

Teşekkürler. Kırsal kalkınma dedik, kırsal kalkınmanın planlamanın yapıldığı alanlar ile şehirlerin planları yapılırken aşağı yukarı aynı mevzuata göre işlemler yapılıyor. Kırsal planlama ile kentsel planlama yapılırken hangi hususları göz önünde bulundurmamız gerekiyor? Bir de 3194 sayılı imar kanununda belirlenen standartlar var. Sosyal ve teknik altyapı standartları... Konya Ovasında da aynı standart uygulanıyor Artvin'de de... Konya topografik eşiklerden dolayı kent yayılabilecek bir

topografik özelliğe sahip ama Artvin’de, Rize’de topografyası çok hareketli olan bölgelerde toprak kısıtlı olduğu için dikine uygulama yapmamız gerekiyor. Bu alanda mevzuatımızı nasıl revize etmemiz gerekecek? Söz hakkı almak isteyen panelistlerimiz cevap verebilirler.

Prof. Dr. Ruşen Keleş:

Kırsal, kent karşılığını söyleyeyim ben. Kırsal planlama, tarım sektörü, bu konulardan zaten arkadaşlar da söz ettiler. 6306 sayılı kanunda büyükşehirlerde yapılan düzenlemenin birtakım sonuçları var, gerekçeleri arasında da bu var. Şöyle ki; planlama dediğimiz şey, kentleşmenin düzenli bir şekilde planlanmasıdır. **Her yerde olduğu gibi planlamada birlik ve bütünlük gerekir. Affedersiniz her kafadan bir ses çıkıyorsa, küçük küçük birimler, adı belediye, belde olan yerler imar planı yapıyorsa kendi diledikleri şekilde, mademki belediyeyiz biz özerkiz dilediğimizi yaparız havasında olmak, o anaken-tin, büyükşehirin düzenli bir şekilde gelişmesine imkân vermez. Dolayısıyla belli planlar açısından yetkilerin tek elde toplanmasında zorunluluk vardır.** Büyükşehir sistemi böyle bir gerekçeyle ortaya konmuştur, buna hiç şüphe yok. Ancak son düzenlemede 2012 yılında yapılan 6360 sayılı kanunla yapılan düzenlemede biliyorsunuz büyükşehirlerin il sınırlarına kadar genişletilen sınırlarının çerçeveleri alanda belde belediyelerinin tüzel kişilikleri kaldırılmıştır ve köylerin de tüzel kişilikleri kaldırılmıştır. Hem beldeler hem köyler mahalle hâline getirilmiştir. Bu tabi kanunla bir köyün kent yapılması ama o köyde yaşayan köylünün kentli hâle kanunla getirilmesi mümkün olmayacağına göre

durup düşünmek gerekir. Ben bazı konferanslarda şunu söylüyorum, burada tekrar etmek isterim; gece yatağına köylü olarak giren bir vatandaş sabah uyan-
dığında kendisini kentli olarak bulmuş ve tanımakta zorluk çekmiştir. Nasıl oldu da bir gece de kentli ol-
dum diye. Bu şakayı bir tarafa bırakırsanız, yapılan düzenlemenin kırsal alanlar, tarım sektörü açısından doğurduğu çok önemli sonuçlar var. Mali bir takım bir sonuçları var. **Türkiye’de biçimsel olarak kırsal alanlarda yaşayan nüfus %8, %92 ise kentli nüfus olarak görülüyor. Hâlbuki tarım sektörü çok önemli bir sektör. Ekmegini Türkiye tarım sektöründen, orda yaptığı ürünlerle karşılıyordu. Bir süreden beri biliyorsunuz nerdeyse tarım ürünleri açısından dışa bağımlı hale geldik.** Son yıllarda silah sanayisinde bağımlılıktan kurtulmak için nasıl önemli adımlar attıysak, bunun tam tersi nerdeyse tarım sektörü için söz konusudur. Bu yanlıştır. 6360 sayılı yasayla kırsal kalkınma diyoruz, kırsal kalkınma kentsel kalkınmadan farklı bir şeydir. **Kentsel planlama da yapı ölçeğinde binalarla uğraşmak, yapı yükseklikleri, yoğunlukları vs. gibi konular gündeme gelir. Ama kırsal planlama deyince olay bundan ibaret değildir. Olay tarım sektörünün bir bütün olarak ekonomi içerisinde ki planlanmasıyla onun verimlilik düzeyiyle ilgili bir şeydir. Bu ikisini birbirinden çok açık bir şekilde ayırt etmemiz gerekir.** Eyalet sistemi konusunda arkadaşımızı sorduğunuz soruya da cevap vereyim. Fransa’da benzer bir düzenleme yapılmıştır: 1982 yılında François Mitterrand başa geldiğinde. Bölge çapında belediyeler oluşturulmuştur. Bunlar aslında belediyedir, yalnız ölçeği büyük belediyelerdir. Tıpkı bizim otuz büyükşehirimizde olduğu gibi sınırları il sınırına kadar genişletilmiş olan belediyeler niteli-

ğindedir. Acaba bunların, gelecekte devlet sistemini değiştirip de birer federal sistemin federe birimleri olup olmayacağı konusundaki soru gündeme gelecek olursa ne deriz? Buna kesinlikle hayır diyeceğiz. Çünkü önemli olan yetkidir. Belediyeler kanun yapma erkine, gücüne, yetkisine sahip kuruluşlar değildir. Yerel yönetim kuruluşlarıdır bunlar, hâlbuki ancak federal devletlerde federe birim dediğimiz Almanya'daki Landlar, İsviçre'deki kantonlar, ABD'deki eyaletler yasa yapma gücüne sahiptir. Onlar ulusal çaptaki federal parlamentolarla kanun yapma gücünü paylaşan birimler oldukları için onlar bizim büyükşehir belediye sistemiyle getirdiğimiz sınırları genişletilmiş belediyelerden farklı birimlerdir. Bir cümle daha eklememe izin verirseniz; sınırları il sınırına kadar genişletmek iyi mi olmuştur, kötü mü olmuştur? Lehinde de, aleyhinde de söylenecek argümanlar var. İl sınırlarına kadar genişletilmiş yerlerdeki kamu hizmetlerinin pek çoğunu il özel idaresi yerine getiriyordu ve il özel idarelerini ortadan kaldırıncaya bir boşluk oluşmuştur. Gerçi yatırım izleme ve koordinasyon merkezleri var, valilerin gündümünde ama onların güçlendirilmiş il özel idarelerinin yapabilecekleri hizmetleri yapmaları şuan için mümkün değil. Bir diğer noktada; demokratik açıdan, katılım bakımından, kamu yönetiminde ve siyaset biliminde herkesin kabul etmesi gereken ölçü şudur: **Bir birimin, topluluğun mikyası, ölçeği ne kadar küçülürse halkın katılımı o ölçüde etkin hâle gelir, katılma şansı yükselir. Sınırlar ne kadar genişlerse katılım imkânları da o kadar daralır. Bu açıdan da bu son düzenlemeyi çok olumlu bulmadığımı söylemek isterim. Teşekkür ederim.**

Moderatör Nihat Yıldız:

Teşekkürler hocam. Bu konuda diğer panelistlerimizden söyleyecek sözleri varsa buyursunlar.

Hikmet Haspolatlı:

Ben bir hususu belirtmek istiyorum: 3030 sayılı büyükşehir belediyeleriyle ilgili kanun varken; özellikle İstanbul ilinde İstanbul Büyükşehir Belediyesinde kara lekeler vardı. Kara lekeler dediğimiz; hocam belde belediyesinden bahsetti ilk kademe belediyesi, eski belde belediyeleri; Sultangazi, Samandıra, Sarıgazi gibi... Bu belediyeler İstanbul'un göbeğinde yer alıyordu, Ömerli, Havza çevresinde ve plan yetkisi büyükşehir belediyesinin yetkisinin dışındaydı tamamen 3030 sonrası kurulan belediyeler olduğu için. Kendi planlarını yapmaya yetkiliydiler, 5000'lik planda dâhil ve kent içerisinde bir şekilde kara leke gibi yerlerdi. Şuan da İstanbul genelinde de planlama açısından ve kentleşme açısından en sıkıntılı belediyeler bu eski ilk kademe belde belediyeleri dediğimiz sonradan yapısı değişen belediyeler oldu. İstanbul Büyükşehir Belediyesi özelinden örnek veriyorum; o dönem büyükşehir belediyesinde çalıştığım için dolayı 3030 sayılı büyükşehir belediyesi kanunu 5216 sonra il sınırlarına dayanmasıyla birlikte belediyenin bütün İstanbul'a hâkim olması bir seneden fazla bir zaman aldı. Bu bir sene, İstanbul ölçeğinde bir belediyeden teknik, kapasite açısından birçok ülkeden çok daha geniş imkânı olan bir belediyeden bahsediyoruz, orda bile tüm alana hâkim olması bir seneden fazla bir zamanı aldı. Hocamın az önce söylediği örnek sınırların büyümesi ve özellikle kırsal alanlarında bu kapsam içerisinde bir gecede şehirli ve kentli olmaları hususu gerçekten hem uygu-

lama anlamında hem de süreç içerisinde özellikle o bölgede yaşayan vatandaşlar için çok ciddi sıkıntı ve sorunlar doğurmuştur. Hâlâ bunlarla ilgili özellikle hukuki anlamda ciddi davalar devam etmektedir. O açıdan sistem daha tam olarak oturmuş değil. Büyükşehir belediyeleri tabii ki uzak, ulaşamadıkları bölgeler için bir sürü birimler, dış birimlerle ayrı müdürlükler, daire başkanlıkları kursa da bunlar ne yazık ki sürgün yerleri olarak düşünülmüştür. Konya ölçeğinde düşünürsek, kentten iki yüz kilometre gibi merkezden çok uzaktaki ilçelere hizmet gönderiyorlar. Oralar da belediyelerin sürgün yeri olarak değerlendirilmiş durumda. Özellikle bu süreçte, bu konjonktürden sonra koordinasyon ve uygulamada yaşanan sıkıntıları da göz önüne alarak yapılacak düzenlemeyle bütünşehir oluyorsa, olaksa bunun da geçmişteki birçok olumsuz örneklerden ders çıkartacak şekilde bir düzenlemeyle, revizyonla olması kanaatindeyim.

Moderatör Nihat Yıldız:

Teşekkürler. Şuan ülkemizde kırsal alanlardan kentsel alanlara inanılmaz bir göç var. Tarım Bakanlığıımızın da tersine göç olması için yapmış olduğu bazı uygulamalar, verdiği teşvikler var. Bu konuda kırsal alanların yeniden planlanmasıyla birlikte bu tersine göçler hareketli bir şekilde gündeme gelebilir mi?

Dr. Muhammed Adak:

Şimdi kırsal alanların planlanmasına yönelik herhangi bir mevzuat yok. Dolayısıyla kırsalın cazip

hale gelmesini sağlayacak önlemler alınması gerekiyor. Bu tabii sadece ülkemizde değil bir çok ülkede, bir çok baskı sebepleri; rantıye grupları olsun, siyasi olsun, şahsi talepler olsun, bu çalışmaların önünde ki en büyük engel. Tersine göç için tabii ki çok önemli tarım politikaları içerisinde 5403 sayılı tarım dışına çıkarılma mevzuatımız var. Bununla ilgili bir takım kriterler var ama bu kriterler de çok ciddi baskı sonucu tarım alanlarının amaç dışı kullanımına doğru gitmeye de sebep oluyor. Dolayısıyla bu mevzuatın olmaması bizim çalışmalarımızı engellemiyor. Hem Avrupa Birliği hem ulusal bütçeden kırsal kalkınma yatırım destek programımız devam ediyor. Ulusal bütçeden %50 hibe programımız var. Birçok alanda, sektörde kırsala destek sağlanıyor. Avrupa Birliğiyle ilgili olan İPARD, TKDK vasıtasıyla verdiğimiz hibe programları var. Burada da %60-65'e kadar hibe veriyoruz. KDV muafiyeti de var. Tabii Avrupa Birliğiyle ilgili olan çalışmaları çok hassasiyetle devam ettiriyoruz. Neticede biz kendi özümüze yönelik hep milli diyoruz. Bunun da Milli olarak yönetilmesi noktasında çok ince çalışıyoruz. Bu noktada da hassasiyetlerimiz son derece önemli. Ayrıca toplulaştırma var, arazi toplulaştırması, arazi iyileştirmesi, ürün temelli havza modelleri var. Bunlar bizim çalıştığımız konular. Toplulaştırma da biraz insan faktörümüzün de çok olumsuz etkisi oluyor. Toplulaştırmada muvafakat gerekiyor. Bizimle yapılan görüşmeler de muvafakat veriyorlar ama biz tam arazi toplulaştırmasında işleme başlıyoruz bu 18. madde hamura benzer bir şey tarım arazilerinde, tam son aşamaya geliyoruz, aile bireylerinden itiraz geliyor, toplantıda itiraz edemedim, korktum, çekindim haset ettim onu da söylemiyor tabii. Son

anda yeniden değişiyor, bu sefer de tarım arazilerini de koruyamıyoruz. Dağınık tarım arazileri olduğu için oralarda da cazip olmuyor işletmeye.

Çalışmalarımızda tarım kooperatifleri var. Tarımsal kalkınma kooperatifleri de yine aynı şekilde bizim yaşadığımız bazı problemler de yok değil. Vicdan, ahlak, samimiyet çok önemli... Biz kamudayız ama neticede bireyiz... Örneğin 2015 yılında tarım kooperatifine kredi vermişiz. 2016 olmuş ödememiş, 2017 olmuş ödememiş, süre uzatımı vermişiz 2018’de de ödememiş. Blokeli parası var onu almak için bir sürü insanı devreye sokuyor. Bu tip ahlaki şeylerimiz çok önemli. **Vatandaşında hassas olması gerekiyor. Seksen milyonun hakkı neticede... Bizde elimizden geldiğince korumaya çalışıyoruz. Özellikle samimiyet çok önemli... Hem kamuda samimiyet hem de vatandaşta ciddiye almak gerekiyor birçok konuyu. O yüzden sonuç işte ortada; kentsel dönüşüm dediğimiz bina temelli iyileştirme aslında... Sokak sağlıklılaştırılmasını biz şuanda kentsel dönüşüm diye uyguluyoruz. Bu da tabii dikkate alınması gereken bir konu...**

Kentsel dönüşümde mantık çok güzel, iyi bir yaklaşım ama neticede derde deva değil, pansuman tedavi. Bu sefer yüz yirmi dairelik binada üç numarada oturan kişi, on sekiz numaralı komşusunun evine hırsızlığa giriyor ve emniyet bunu çözemiyor, içinden çıkamıyor. Birçok sosyal boyutu var. Çok yönlü ele alınması gerekiyor, her konunun çok yönlü ve vicdanlı bir şekilde ele alınması gerekiyor. Teşekkür ediyorum.

Moderatör Nihat Yıldız:

Teşekkür ederim. Ruşen hocam sanırım ekleyecekleriniz var.

Prof. Dr. Ruşen Keleş:

Sorduğunuz soruya iki noktada cevap vermek isterim. Köyden kente hızlı nüfus akını var dedik. Bu 1945'ten sonra başladı, II. Dünya Savaşı'ndan sonra, daha **1945-50 arasında Türkiye'de belli bir konu gündeme getirilmiştir. Bunun adı toprak reformuydu.** Niçin köylü köyünden ayrılp da kente geliyor? Çünkü geçim zorluğu var, keyfinden dolayı değil. Dolayısıyla büyük toprak sahiplerinin toprağı belli yöntemlerle, demokratik yöntemlerle, adil bir şekilde dağıtılmalı ki toprağı ihtiyaç duyan köylü bağımlılıktan kurtulamayıp şehre göç etmek zorunda kalmasın. Bu yapılamamıştır 1950'ye kadar. **1970'lerde tekrar gündeme gelmiştir. Fakat yine bilinen nedenlerden dolayı; mülkiyet hakkına müdahale olur şeklinde eleştirilere konu yapıldığı için TBMM'de adı değiştirilmiştir. Toprak reformu demekten vazgeçelim, tarım reformu olsun adı.** Kooperatifçilik, toplulaştırma vs. arkadaşlarımızın çok iyi bildiğı bir takım yöntemleri, toprak dağıtımının yerine koymak suretiyle köyden kente nüfus akınları yavaşlatılsın istenmiştir. Bu da yürümemiştir, yürüseydi köylü köyünde kalırdı. Bir ikinci nokta şuradadır, büyükşehirlerle ilgili olarak Hikmet Bey'le yapmış olduğumuz değerlendirmeye şunu eklemek gerekir: Gerçekten iktisatçıların kullandıkları önemli bir terim var; ölçek ekonomisi. Ekonomi sadece bir bilim dalının adı değildir. Coğrafya gibi, sosyoloji gibi, ekonomi tasarruf anlamına gelmektedir. Ölçek ekonomisi demek bir yerleşim yerinin, kentin ölçeğı nüfusu büyüdükçe orada elde

edilen tasarrufların da iktisadi kazançların da artması anlamına geliyor. Bu açıdan baktığınız zaman belediye sınırlarının büyükşehirlerde il sınırlarına kadar genişletmenin bir takım faydalar sağlayacağına hiç şüphe yoktur. Ancak yine ekonomistlerin bizi uyarıp söyledikleri gibi ölçek ekonomileri elde etmenin bir sınırı vardır. O optimal sınır geçildikten sonra bu sefer ölçek kayıpları diye bir takım zararlara uğramak kaçınılmaz olur. **Ben büyükşehirlerimize bakıyorum İstanbul elbette ki büyükşehirdir, İzmir, Ankara, Adana bunların da büyükşehir olduğuna kimse itiraz edemez. Ama acaba Tekirdağ neden büyükşehirdir, Ordu, Erzurum hatta Samsun neden büyükşehirdir? Bunların cevabını bulmakta ben güçlük çekiyorum. O kadar ki yakından bildiğim bir örnek Ordu'dur. Ordu'nun nüfusunun il sınırları içerisinde 750.000 gelmesi gerekiyordu ki büyükşehir olabilsin. Günün Ordu'lu İçişleri Bakanı hemşerilerini İstanbul'dan Ordu'ya taşımak suretiyle 650.000 nüfusu 750.000 taşımış ve bunu gerçekleştirmiştir. Arkadaşlar çağdaş ülkelerde, modern ülkelerde, hukukun üstünlüğü ilkesine saygı duyulan ülkelerde bu tür şeyler benimsenmez, bunlara dikkat etmek zorundayız. Bu konular yeniden ele alındığında yanlışlarımızı düzeltirsek iyi olur. Teşekkür ederim.**

3. BÖLÜM

Türkiye’de ve Dünyada Kentsel Dönüşüm

Moderatör Nihat Yıldız:

Sanırım sadece büyükşehir kriteri olarak, nüfusu göz önünde bulundurmak çok yeterli olmuyor.

Mevzuatta kentsel dönüşüm kanunu diye bir kanun olmamasına rağmen halk arasında afet riskli alanların dönüştürülmesi hakkındaki kanun güzellemeyle kentsel dönüşüm kanunu olarak adlandırılıyor. 6706 sayılı afet riskli alanların dönüştürülmesi hakkındaki kanuna göre ülkemizde kentsel dönüşüm projeleri yapılıyor, ama daha çok yerinde yapılıyor. Emsal artışı verilerek yerinde dönüşümler gerçekleştiriliyor. Kanunda bahsedilen afet riskli alanlar neler? Dünyada ve ülkemizde kentsel dönüşüm ne konumda, biz dünyanın neresinde yer alıyoruz?

Hikmet Haspolatlı:

Konuşmamın ilk kısmında mevzuat geçmişinden bahsetmiştim. Özellikle planlamayı ve kentleşmeyi oluşturan, etkileyen mevzuat süreçlerini... O sürece baktığımız zaman özellikle ülkemizin de afet, dep-

rem bölgesinde olması sebebiyle kentsel dönüşümün kaçınılmaz olduğu ve mutlaka yapmamız gereken bir süreç olduğu konusunda zaten herhâlde genel olarak hemfikiriz. Ancak ne yazık ki bu konuda ülke olarak da, uygulama olarak da sabıkamız çokta temiz değil. En azından uyguladıklarımız, bu konuda övünebileceğimiz uygulamalar değil. Bu ilk kısımda bahsettiğim kurumların farklı yetkileri veya farklı kurumların aynı konuda ki mevzuatların verdiği yetkilere dayanarak yaptığı uygulamalar aslında burada da karşımıza çıkıyor. Bizim genel olarak kentsel dönüşüm diye anladığımız yani vatandaşın anladığı kentsel dönüşüm uygulamaları bakımından baktığımızda üç tane temel kanunumuz var. Bunlardan birisi 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 73. Maddesi... Bu kanuna göre belediyeler kendileri meclis kararı alarak bir alanı kentsel dönüşüm ve gelişim proje alanı olarak belirleyebiliyorlar. Eğer o alan içerisinde kamunun mülkiyetinde veya kullanımında bir alan yoksa kendi meclis kararları uyarınca uygulama yapabiliyorlar. Ama kamunun mülkiyetinde veya kullanımında bir alan varsa bunun için, önceden Bakanlar Kurulu kararıydı artık Cumhurbaşkanlığı kararı alarak ilan etmeleri gerekiyor. İkinci mevzuat 5366 sayılı mevzuat. Bu da kent merkezlerinde, kentsel sit alanlarında uygulanan bir süreç... Bu süreç kentsel yenileme kavramını barındırıyor içerisinde. Burada da genelde yine belediyeler, belediye sınırları dışında da il özel idareleri alan ilan ederek uygulama yapabiliyor. Üçüncü mevzuat 2012 yılında yürürlüğe giren 6306 sayılı afet riski altında ki alanların dönüştürülmesi hakkında ki kanun. Bu kanunun temelde diğer iki mevzuattan en temel farklılıkları şu; afet riskine odaklı olmasını öngörüyor kanun. Bununla ilgili ayrı bir hesap öngörü-

yor. Yani finansal açıdan, destek anlamında... Onun dışında idarelerin uygulamalarının dışında vatandaşların da kendilerinin süreç içerisinde uygulamayı yapmasına yönelik hükümler içeriyor temel olarak. Biz bu kanunların hepsine ve Türkiye’de yaptığımız bütün bu uygulamalara kentsel dönüşüm uygulaması diyoruz. Halk arasında öyle bir algı oluştu. **Her gün bakanlığımızda “Evimin önündeki sokağın asfaltı çok kötü, belediye burada bir kentsel dönüşüm yapıp asfaltımı yenilesin.”** diyen vatandaş dilekçeleriyle karşılaşıyoruz. Bizim 6306 sayılı kanunun içerisinde kentsel dönüşüm ifadesi sadece bir tek madde de geçer. O madde de televizyonların zorunlu yayınlarıyla alakalı. Kentsel dönüşümü tanıtıcı, anlatıcı uygulama yapmasına yönelik bir hükümde geçer. Onun dışında kanunun hiçbir yerinde kentsel dönüşüm ifadesi yoktur. Ama biz bu kavramı kendi içimizde kentsel dönüşüm diye algıladık ve o süreci o şekilde yürütüyoruz. Konuşmam da bahsettiğim bir mülkiyet problemi vardı. Ülkemizde ne yazık ki mülkiyet parçalanması, çok küçük parseller şu anda özellikle büyükşehirlerin birçoğunda kent merkezlerinde 150, 200 metrekareyi bulmayan parseller var. Burada bir yeniden yapım süreci için bir organizasyon gerekiyor ve vatandaşların mevcut planlamayla, tabii son dönemde parsel birleştirerek minimum parsel büyüklüğü oluşturarak bir planlama mantığı olursa da bu çok ciddi anlamda uygulanamıyor. Vatandaşların bir araya gelerek birlikte bir şey yapması ne yazık ki sıkıntı oluşturuyor. 6306 sayılı kanun bahsettiğim gibi iki tane temel ana ekseni içeriyor. Biri vatandaşların kendi uygulama yapmasını ikincisi de idarelerin uygulama yapması. Ancak burada vatandaşların uygulama yapması, bireysel riskli yapı

tespitiyle yapılarını dönüştürmeleri, kent merkezin-deki planlı bölgelerinde özellikle plana uygun olarak yapılmış ama yeterli mühendislik hizmeti almadan, yeterli denetimlerden yoksun yapılar ve yeterli mühendislik koşullarını sağlamayan yapıların dönüştürmeleri, uygulamada hem bölgede bu bireysel yapılanma ve riskli yapı tespiti yapıldığından sıkıntılar doğurmakta. Onun dışında belediyelerin yaptığı uygulamalarda da, kentsel dönüşüm uygulamalarında da bu sefer de ada bazında veya üç beş adayı birleştirerek daha küçük ölçekli alanlarda dönüşüm uygulanmakta. Bu da parçacıl bir planlama anlayışıyla en basit Türkiye ortalamasını söyleyecek olursak, müteahhit payının %50 olduğunu varsaydığımız bir ortalama vatandaşların veya idarenin, vatandaşları borçlandırmadan, o bölgede bir dönüşüm yapmasının maliyeti mevcut inşaat tabanını iki katına çıkartacak şekilde bir planlamayla bunu çözmeye bu durumda da hem vatandaşa hem de idareye maddi yük getirmeden, “100 metrekaare konutu yıkıp 200 metrekaare yaparım, 100’ünü satıp tüm yapıyı finanse ederim.” mantığıyla sürecin yürümesi. Tabii bizim burada köklü bir algı değişikliğine ihtiyacımız var. Kanun devlete, vatandaşlara birçok alternatif finansal destek vermeye yönelik hükümler içeriyor. Vergi ve harçlardan muafiyet getiriyor. Bu alanlarda, kira yardımı, faiz desteği gibi alternatifler içeriyor. Bu durumda ciddi anlamda vatandaşlara düşen maliyetin, dönüşüm maliyetinin düşürülmesi amaçlanıyor. Ama bunun dışında kentsel dönüşümün özellikle bir denge unsuru olduğunu söylemek lazım. Çünkü burada maliyetin hem kamuya hem direkt vatandaşa binmesi, hem uygulama anlamında sıkıntılar yaşıyor. Biz burada bakanlık olarak özellikle daha önceden İstanbul’da Gaziosmanpaşa’da,

Elazığ bütününde, Kilis il bütününde, Diyarbakır Suriçi'nde ve Tokat'ta yaptığımız kentsel dönüşüm strateji belgesi çalışmaları var. Bu çalışmalar neyi içeriyor? **Kentsel dönüşüm uygulamalarına başlamadan önce belediyelerin kendi sınırları bütünü de riskli alanlarını ve dönüşüme tabi tutacakları alanları belirlemeleri bu alanları uzun vadeli bir program kapsamında etaplayarak kent bütünündeki üst ölçekli planlarla örtüştürerek uygulamayı bu takvime göre yapmasına yönelik bir süreç istiyoruz.** Bununla ilgili muhtemelen yakında bir düzenlememiz de olacak. Özellikle bakanlığımıza gelen kentsel dönüşüm uygulamalarında bunu şart koşacak şekilde yani o belediyelerin kent bütünündeki strateji planlarını yapacakları şekilde bir kurgu üzerine şuanda çalışıyoruz. Bu şekilde kentteki kentten kopuk yeni yüksek yoğunluklu alanlar oluşturulmasını engelleyeceğiz. Ayrıca kentsel dönüşüm anayasası, önümüzde ki 10 yıllık, 20 yıllık süreçler içerisinde oluşturulması, bununla birlikte eğer rezerv alanlara ihtiyaç varsa rezerv alanların, yerinde yapılaşmaların mümkün olmadığı alanlar varsa bunların taşınacağı alanların belirlenmesi, ancak her bölgedeki sürecin baştan belirlenmesine yönelik bir çalışma yapmak istiyoruz. Özellikle yurtdışına göre ne konumdayız, onu da kısaca söyleyeyim: Kentsel dönüşümle ilgili yurtdışı örneklerine baktığımız zaman İngiltere'deki ve Hollanda'daki liman alanlarının dönüşümü, Barselona'daki sanayi alanlarının dönüşümü örnekleri var. Planlama ve tasarım anlamındaki alınacak örnekleri tabii ki almamız gerekiyor. Bu konuda gerçekten çok iyi uygulamalar var. Onları inceleyip uyguluyoruz ama ülkemizdeki mülkiyet yapısı ve ülkemizdeki kentsel dönüşüm algısına yönelik bir uygulama ya da ben-

zer bir yurtdışı örneği yok. İspanya Barselona veya İngiltere'deki, Hollanda'daki örneklerde hiçbir şekilde bir mülkiyet sorunu olmayan alanlarda dönüşüm var veya bir gecekondulu mantığı olmayan bir işgalci tanımı veya tapu tahsis tanımı olmayan bölgelerde yapılan dönüşüm uygulamaları var. **Bizde zaten aslında kentsel dönüşümün odağı mülkiyet sorunun çözülmesi ve vatandaşla olan uzlaşma süreçlerinin yürütülmesidir.** Bursa'da bir Doğanbey projesi vardır, içinde mutlaka bilenler vardır. Türkiye'de kentsel dönüşümün en olumsuz algısı olarak Doğanbey'deki proje gösterilir. İnternette yazdığınız zaman, Bursa - Doğanbey facia bir proje çıkar ve Bursa Uludağ'dan Bursa'nın görünmeyen tek noktası Doğanbey'in arkasında kalan noktadır gibi bir ifade vardır. Bursa Doğanbey projesinin fizibilitesini incelediğiniz zaman, 100 metrekare bir alanın içerisinde 6 metrekare mülkiyeti olan, onun üzerinde hissedarı olduğunu, bir gecekondunun içerisinde dört beş tane ailenin birlikte yaşadığını, bu ailelerin hiçbirinin bölgeden dışarı çıkmak istemediğini görürüz. Yine bu ailelerin yerinde dönüşüm dediğimiz kavram kapsamında bu alanda dönüştürülmesini istediğini ve bunların hepsinin konut sahibi olmasını istediği ve hiçbirinin kentsel dönüşüm sürecinde para ödemedi, borçlanmadan konut sahibi olması istediğini görürüz. Biz kentsel dönüşümle ilgili anı olarak nasıl olsun dediğimiz zaman genel olarak bu ilkeleri sayarız. Vatandaş mümkün olduğunca borçlanma çıkmasın, işte alan dışına çıkartılmasın, her hissedar sağlıklı güvenli konut sahibi olabilsin deriz. Ancak bu koşulları sağladığımız zaman bırakın mevcut inşaat hakkını, imar hakkını iki katına çıkarmak, on beş katına çıkartarak bile çözemiyoruz. Bursa Doğanbey projesi-

ne de bunun en iyi örneğidir. O yüzden biz ülkemizin koşullarına göre yaptığımız uygulamalarda kesinlikle bütüncüllükten ve kente değer katacak projelerden ancak o dengeyi finansal anlamda, yapısal anlamda ve sosyal anlamda özellikle sağlayacak şekilde projeler yapmamız gerekiyor. Şimdilik burada bitireyim, çok uzattım.

Moderatör Nihat Yıldız:

Teşekkürler.

Dr. Muhammed Adak:

Biz burada sadece kırsal kalkınmayı savunuyor gibi göründük ama neticede kentsel kalkınmayı da destekliyoruz aynı zamanda. Hatırlarsanız kırsalın kalkınmasıyla ilgili olarak bir sürü üniversite kuruldu. Kırsal dediğimizde, köy algılamamız lazım biz orda yanılıyoruz. Artık kentin içi de kırsaldır. **Bu üniversiteleri yaparken kırsalın kalkınması için yaptık ama ondan sonra kırsal üniversiteler oldu. O üniversiteleri nasıl kalkındıracağız, nasıl ıslah edeceğiz diye birçok çalışma yaptık. İTÜ'den, ODTÜ'den, Boğaziçi'nden hoca götüremiyoruz.** Bu sefer orda kendi başında bir komin üniversiteler oluştu. Şuan da kentsel dönüşümle de tabii yola çıkış mantığı iyi niyetle çıkılıyor, her iş iyi niyetle güzel şeyler yapalım diye başlıyor ama kamu olsun, üniversiteler olsun yola çıkışı iyi niyetli ama kentsel dönüşümle yeni kırsal alanlarda oluşturuyoruz. 2004 yılında Japonya'ya Jarken'in programı için kentsel dönüşüm için belki ilk gidenlerden birisiyim. O zaman Bayındırlık Bakanlığında Emlak Şube Müdürüydüm. Kentsel dönüşümle Kukoko Seyri

diye bir isim takmışlar ve gerçekten Japonya da bu ciddiye alınmış ve ciddi yapılmış. Biz şimdi kentsel dönüşüm yapıyoruz adam evine ulaşamıyor. Evini görüyor ama evine gitmesi yarım saat sürüyor. Bir Kuzey Ankara'yı yapıyoruz evine ulaşamıyor. Dağları tırmanıyor adam. Dolayısıyla bir şey yaparken mantığını ortaya koyalım, yani ulaşsın adam. Oraya ulaşamıyorsa gitsin köyünde otursun. Akyurt'un köyünde oturmayla Kuzey Ankara'da oturma arasında hiçbir fark yok. O dağa çıkana kadar evine ulaşıyor zaten dolayısıyla ulaşımı çözmüş adam, Japonya'da kentsel dönüşüm binaları koymadan önce metro-sunu yapmış, temellerini kazmış, temel çukurlarını duvarlarına betonunu püskürtmüş. Binayı yaparken sokağa bir damla çamur gelmiyor dolayısıyla binayı bitiriyor, fişini takıyor, elektriğini alıyor. Borusunu takıyor, kanalizasyonunu hallediyor. Bizdeki gibi yalvar yakar imarım geldi, binasını bitiriyor ondan sonra "Abi tanıdık var mı? Binamıza kanalizasyonunu bağlatsak, elektriği bağlatsak felan" yok. Çok dikkatli olmamız lazım. Her şeyi o kadar hızlı yapıyoruz ki... Niye böyle acele ediyoruz onu da bilmiyorum. **Devlet işi ciddi yapılır, birazcık daha akli başında bilimsel, akademik, teknik insanlara danışarak yapılır.** Zamanında ODTÜ kavşağını ziraat mühendisine yaptırdılar, yani ne anlar ziraat mühendisi ODTÜ kavşağından. Dolayısıyla yapacağımız işi insanların mesleğine, bilgisine değer vererek yapmamız lazım. Yani **kamuda yöneticiyiz diye her şeyi bilmek zorunda değiliz.** İnsanlara değer verelim, fikre saygı gösterelim bu da bizim en büyük sıkıntımız. Bu da neden oldu? Hocamızın dediği; bir anda şehirli olduk, bir anda genel müdür olduk, bir anda bürokrat olduk. Bir anda "**Neymişim ben?**" havasına girdik. **Bunlar en büyük tehlike. Adam**

okulu bitiriyor daha tecrübesi yok şehir plancısı oluyor, hemen bürosunu açıyor, hemen en güzel plancı oluyor. Böyle bir şey yok insanların tecrübesine birazcık saygılı olmak, bilgisine değer vermek lazım. Birçok hatayı da burada yapıyoruz zaten.

Hikmet Haspolatlı:

Ben de bir hususu ilave etmek istiyorum: **Plan yapıyoruz, planın altına plancı olarak imza atıyoruz ama belediye meclisinde o planı onaylayan yapının içerisinde plancı yok. Aslında problemin temeli burası...** Ben şuna inanıyorum: Türkiye’de yapılan planların büyük bir kısmı gerçekten mevzuattaki koşulları bir şekilde sağlayan planlardır. Sosyal donatı, ulaşım sistemi anlamında ama plan onaylandıktan bir sene sonra bakın o plan tadilatlarla ne hale gelmiştir. Evet, temel sıkıntı orada ve bu durumda da ne yazık ki bizim özellikle meslekte de plancılar mezun olduktan sonra özellikle serbest bürodaki plancılar ciddi anlamda bir iş sıkıntısı, meslek kaygısı yaşıyor. Birçok plancı da zaten altına imza atarken bunu genellikle kaynak ve maddi sıkıntıdan dolayı attığını düşünüyorum.

Moderatör Nihat Yıldız:

Özel sektörde çalışan bir şehir plancısı olarak dediğiniz şeylere kesinlikle katılıyorum, plan yapıldıktan bir yıl sonra talepler gelmeye başlıyor, plan emsal artışlarıyla alakalı. Bu dönem Artvin’de çalışıyoruz. Onun önüne geçmek için şöyle bir plan notu yazdık: Artvin’in nüfusu 26.000, projeksiyon nü-

fusu 45.000. “Artvin’in nüfusu 35.000 oluncaya kadar emsal artışı, herhangi bir plan değişikliği teklif edilemez, bu plan notunun değiştirilmesine yönelik teklif sunulamaz” diye bir plan notu yazdık, bakalım bunu gerçekleştirebilecek miyiz?

Bahsedilen sıkıntıları çözmek için bir çabadır diye düşünüyorum.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı’nın birlikte yapabileceği projeler arasında acaba hep kentsel dönüşüm dedik ama. Köyde yaşayan insanları, kırsalı nasıl tanımlıyoruz? Nüfus yoğunluğunun düşük olduğu ve çoğunlukla tarımsal faaliyetlerin olduğu yerleşim yeri diye tanımlıyoruz. **Ama bu insanlar kırsaldan kaçarken en büyük kaçış nedeni iş. Onu teşviklerle bir şekilde sunduk diyelim, yine insanların orda başka bir kaçış nedeni de eğitim ve sağlık olanakları. Belki bu iki bakanlık bir araya gelerek, örnek bir köy projesi yaparak gerçek anlamda somut bir projeyle kırsal alanlardan kentsel alanlara göçün önüne geçebilir mi acaba?**

Dr. Muhammed Adak:

Ümitsiz bir tablo çizmeyelim, neticede gerçekten çaba gösteren bir kardeşinizim. Uğraşıyoruz, hepimiz bulunduğumuz yerlerde sorumluluğumuzun farkındayız. Bununla ilgili ümitvâr şeylerimizde var. Ulusal kırsal kalkınma stratejimiz ile yaklaşık elli civarında kamu ve sivil toplum kuruluşunu senede iki kere topluyoruz. Bu daha önceki kalkınma bakanlığının bize verdiği bir misyon. Bununla ilgi-

li kalkınma stratejisinin içerisinde Sağlık Bakanlığı var, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı var A'dan Z'ye bir çok bakanlık var. **Mesela Sağlık Bakanlığı, ben kendim yapacağım, diyor ama şu kritere de dikkat edin diyor. Yani kırsalda yaşayan birisinin, tabii ki köy gibi algılıyorlar, kaç dakikada ambulansı ulaştırabileceğini soruyor. Şu kadar dakika da oraya ambulansı ulaştırmam lazım bu sefer Çevre ve Şehircilik devreye giriyor ve “Benim oradaki altyapıyı yapmam için imar, yol vs. de çözmem lazım, karayolları yatırım programına almam lazım.” diyor.** Bu çalışmaları bakanlığımızın (Tarım ve Orman Bakanlığı) sekreteryasında yapıyoruz, önümüzdeki hafta da bununla ilgili kurumları davet ettik. Senede iki kere yaptığımız çalışma olan Ulusal Kırsal Ağ çalışmamız var. Bazı şeyleri kendimiz yapamıyoruz. Avrupa Birliği, Ulusal Kırsal Ağını kurun artık sizde kırsalınızı kalkındırın diyor. Bizde, “Hiç düşünmedik, sağ olun” diyoruz ve çalışmayı yapıyoruz. Bir dayanak arıyoruz kendimize. Avrupa Birliği dediği için yapıyoruz deyince havalı da oluyor tabii. Bir de işte yapabiliyoruz, sonuca da ulaşabiliyoruz. Birçok yerde kırsaldaki üretimi, kırsal turizmi, kırsaldaki çeşitli ürünleri birbirleriyle buluşturuyoruz o yatırımcıları, o kamu kurumlarını bir araya getiriyoruz. Mesela Isparta’da Güneykent ve Kuyucak Köyü var. Aralarında yirmi kilometre mesafe var. Daha Güneykent’tekinin, Kuyucak’ta lavanta, Kuyucak’takinin de Güneykent’te gül ekildiğinden haberi yok. Ciddi pazarları var, onları bir araya getiriyoruz ve uluslararası pazara ulaştırmaya çalışıyoruz. Neticede kamu gerçekten elinden geleni yapıyor. Ama hem kamu da hem vatandaşımız değindiğimiz sorunlardan dolayı bazen moralimiz bozuluyor, ümitsizliğe kapıldığımız oluyor. Elimiz-

den geldiği kadar mevzuatlarımızı iyileştiriyoruz ve bu konuda da şanslı dönemlerdeyiz, mevzuat noktasında engelle karşılaşmıyoruz yeter ki biz gerekçelerini iyi anlatalım. Bir yasal düzenlemeyi yaparken kamudan, maliyeden, makul bir gerekçeyle söyledimiz zaman bunun karşılığını alıyoruz ve netice de muhataplarımız da insan, yani insan insan ilişkisini yürütmeye çalışıyoruz.

Hikmet Haspolatlı:

Ben bir şey ilave edeyim. Özellikle kırsal kalkınmayla alakalı; planlama sisteminde çevre düzeni planları şuan en üst ölçek plan olarak görünüyordu. Onun altında uygulama planları zamanında Kalkınma Bakanlığına şimdi tabii yapı değişti bakanlığın da bir kalkınma planları vardı ve bu kalkınma planlarıyla çevre düzeni planları arasında, benim şahsi fikrim olarak söyleyeyim, bir boşluk oldu ve direk kalkınma planındaki kararların mekâna yansımına yönelik ciddi sıkıntı yaşandığını görüyoruz. Çevre düzeni planlarını hiçbir zaman tam anlamıyla benimseyebildiğimizi ve uygulayabildiğimizi düşünmüyorum. Çok kolay değiştirilebilecek ve sadece 5000’liği yapıp, 5000’lik 1000’liklerden bir çevre düzeni planı gibi bir noktaya gidiyorduk ancak son düzenlemelerle mekânsal strateji planı kavramı getirildi. O planın da şu anda çalışmalarını yürütölüyor bakanlığımızın ilgili genel müdürlüğüne. O planın da özellikle kalkınma planlarının mekâna yansıyacak kararlara yönelik ciddi bir katkı sağlayacağını düşünüyorum. Bu konuda özellikle kırsal alanların geliştirilmesine yönelik de umarım ciddi bir katkı sağlar mekânsal strateji planları.

Prof. Dr. Ruşen Keleş:

Hikmet Bey'den beni mazur görmesini dileyerek, hata yaparsam düzeltsin, kentsel dönüşüm konusunda eklenecek iki noktadan kısaca bahsetmek istiyorum. Sayın Orhan Aydın açılış konuşmasında; dikey mimarinin sakıncalarına değinen birkaç söz söyledi, çok haklı olarak. Ben Trabzon'luyum, Trabzon'da yemyeşil tepelerin üstüne yirmi beş, otuz katlı binalar yükseltildiğini gördük. Bu yalnız tepelerde yeşillikler içerisinde değil her yerde var. Yirmi beş, otuz katlı binalara gerek var mı acaba, diye bu sorulabilir. **Demek ki kentsel dönüşümün bir estetik boyutu var, güzellikle ilgili boyutu var. Kuzey Ankara girişinde havaalanına gidip gelenlerin hiçbirinden sabahlara kadar o rengârenk yanan binaların oluşunun güzel olduğunu, hayran kaldıklarına ilişkin hiçbir methiye duymadım ben. Herkes şikâyetçi.** Bizzat TOKİ'nin aylık bültenleri geliyor, onları dikkatle okuyorum ben. Dergilerden bir tanesinde özeleştiriyor yapıyor haklı olarak. Başkan değişmişti zannediyordum. Diyor ki; bu yüksek binalar ve renkli aydınlatmalı binalar sadece enerji savurganlığına yol açmakla kalmıyor aynı zamanda uzun vade de kanser vakıalarını da çoğaltıyor, diyor. Bu çok önemli bir tespittir. İşin sosyal ve estetik açısı o. Bir de ekonomik yönü var. Kentsel dönüşüm sadece binanın yıkılıp, o gecekondur da yaşayan fakirin fakir olarak o ailenin alınıp bir başka yere götürülmesinden ibaret olamaz. Ünlü şehir plancısı Manuel Castell diyor ki; bu fakirliğin şehir içerisinde bir yerden başka bir yere taşınmasından başka bir şey ifade etmez. Çünkü bu insanlara istihdam da sağlamak zorundasınız, diyor. İş imkanı oluşturmadıkça hiçbir anlam taşımaz, bu boyutunun da dikkate alınması lazım. **Bizde olan kentsel dönüşüm uygulamaları, beni**

mazur görün, tam tersi ekonomiye kentsel dönüşüm vasıtasıyla işlerlik ve kaynak kazandırmak şekline dönüşmüştür. Devlet Planlama Teşkilatının kurulduğu yıllarda Gayri Safi Milli Hasıla'dan konut ve inşaat sektörüne ayrılacak payın bir sınırı vardı, konmuştu. Bu sınır aşıldıkça ülkenin sanayileşmesi yavaşlar ve gecikir düşüncesi hâkimdi. Bugün de bu düşüncelerin dikkate alınmasında fayda olur diye düşünüyorum.

Hikmet Haspolatlı:

Kentsel dönüşüm uygulamalarının farklı kanunlarla, farklı idarelerce yapılabileceğini de söylemiştim. Yani bu şu anlama geliyor: Bir belediye başkanlığın izni, onayı ya da desteği olmadan da belediye kanunu uyarınca bir kentsel dönüşüm alanı ilan edip uygulama yapabilir. Burada başkanlığın herhangi bir yaptırım yok. O yüzden ben bütün kötü uygulamalar belediyelerin, başkanlığın değil diye bir şeye girmeden şöyle bir açıklama yapayım: Hocamın söylediklerine kesinlikle katılıyorum. Hızlıca bir örnek anlatayım. Türkiye'deki ilk kentsel dönüşüm uygulamalarından biri olarak hep Dikmen Portakal Çiçeği Vadisi gösterilir. Onun sürecine baktığımız zaman şöyle bir süreç yaşanmıştır; gecekondu bölgesi, arsa sahipleri değil, işgalciler ancak arsa sahipleriyle işgalcilerin bir alan içerisinde ikamet etmesi ve bir şekilde o sosyal dönüşümün kendi içerisinde sağlanması kurgusuyla yola çıkılmıştır. Bizdeki klasik anlamda mevcut arsadakiler buraya finansman olarak dışarıya satabileceğimiz konutlar ayrı bir yerde gibi bir algıyla değil doğru bir yaklaşımla yapılmıştır. Ancak konuyla ilgili sürece baktığımız zaman konutlar tamamlandıktan 2 ay sonra binaya girdiği-

niz zaman hangisinin parasıyla o daireyi aldığı ya da hangisinin işgalci olup o binada oturduğunu kapının önündeki ayakkabı çokluğundan anlayabilirsiniz derler. Bir müddet sonra apartmanın girişindeki aidatını ödemeyenler listesine bakıp hangisinin işgalci olarak gelip hangisinin finansman konutu aldığını görebilirsiniz. Bir müddet sonra da balkonunda tavuk, horoz besleyenlerin olduğu bahsedilir. Faruk Göksu hocamız bununla ilgili bir görüşmemizde ayrıntılı anlatmıştı. Bir, bir buçuk sene sonra Dikmen Portakal Çiçeği Vadisindeki konutu olan işgalciler oradaki konutlarını satıp Mamak'taki gecekondu bölgelerine gitmişler. **Burada hocamın değindiği kesinlikle çok önemli bir nokta var ki o da sosyal dönüşüm. Bunu sağlamadığımız sürece yaptığımız uygulamalar ne yazık ki sonucuna ulaşmayacak.** Şu anda biz, 1950'lerde doğan sorun buraya geldi, diyoruz ama bundan yirmi, otuz sene sonrası için yeni sorunlar oluşturmayacak şekilde uygulamaları yapmamız gerekiyor. Bunun içinde bakanlık olarak da biz işin planlama boyutundan, tasarım boyutundan, kente kattığı değer boyutundan, sosyal boyutundan, ekonomik boyutundan, yıkım, inşaat atıklarının geri kazanımından yani kentsel dönüşüm kararından uygulamanın bitip anahtar teslimi yapılana kadar olan aşamaya kadar tüm boyutundan sorumluyuz. Ondan sonrasının da izlenmesi ve takibine yönelik birçok üniversitelerle çalışmalar ve projeler yürütüyoruz. Dedğimiz gibi geçmişte yapılan kötü uygulamalar var ancak bundan sonraki süreçte bütüncülük kavramı içerisinde kente katacağı değer içerisinde yapacağımız uygulamalarla inşallah kentsel dönüşüm algısını da değiştireceğiz diyorum.

Soru – Cevap Kısımı

Dinleyici:

Konuşmacılarımıza teşekkürlerimi, saygılarımı arz ediyorum. İki sorum olacak: İlk sorum Muhammet Bey'e, ikinci sorum ise tüm katılımcılara olacak.

Muhammet Bey siz konuşmanızda kırsal kalkınmada bazı sorunlar yaşıyoruz demiştiniz. Elbette bazı destekler, teşvikler var dediniz. Bu desteklerin uygulanmasında devlet birey ilişkisinde ahlak, vicdan ve samimiyet sorunu yaşıyoruz denildi. Buna ben de gönülden katılıyorum. Hem devlet-birey ilişkisini hem de esnaf-tüketici ilişkisinde güvene dayalı sorunların olduğunu görüyoruz. Eğer böyle devam ederse belki de felaket olacak, kaynakların israfı ve toplumsal huzurun sağlanması açısından. Ancak kırsal kalkınmada arazi toplulaştırma sorununa da değindiniz. Bu sorunları aşabilmek için özellikle arazi toplulaştırmada ABD'deki mevcut tarım politikaları veya bizim geçmişimize baktığımızda Osmanlı'da tımar sistemi modelinin günümüze uyarlanarak toplulaştırma sorununu en azından biz tarımda verimliliği nasıl arttırabiliriz?

İkinci sorum: Mevzuattaki çeşitlilikten, çok başlılıktan bahsettiniz. Bunların çeşitli sorunlara yol açtığını söylediniz. Ancak devlet kurumlarının üzerine düşeni yaptığını, iyi şeylerin de olduğundan da bahsettiniz. Devletin kurumlarının kentleşmede ve planlamada öyle çabaları var ki aynı zamanda siyasi yönetimlerin kentleşmeyi özendiren bazı uygulamalarını görüyoruz. Ge-reği yokken küçük şehirlerde üniversitelerin,

stadyumların yapılması; AVM'lerin çoğalması kentlere göçü bir çığ haline dönüştürmüyor mu? Burada devletin planlayıcı kurumlarıyla çelişen bir durum yok mu? Bunu nasıl önleyebiliriz?

Dr. Muhammed Adak:

Tabii bizde araziler Amerika'daki gibi çok büyük değil, orada devasa araziler var. Şirketler vasıtasıyla çok büyük araziler oluyor. Dolayısıyla hem üretim maliyetiniz azalıyor hem de pazarlamada daha kolay bir yapıyla yani bir nevi sanayileşmiş bir tarım sektörü gibi düşünün daha başarılı olunuyor. Biz de beş dönümü olan traktör almaya çalışıyor. Bizim komşuda var ben de alayım, diyor. Bugün bir traktör 300-400 bin TL. On dönümde arpa eken biri senede 160-200 lira para kazanıyor. O traktörün taksitini ödeyemez, ondan sonra battım, öldüm, bittim diyor. Kırsal ruhumuzu terk etmemiz gerekir. Birazcık daha profesyonel bakmamız lazım. Kırsal ruh hasete sebep oluyor, vicdani davranmamızı engelliyor, bir araya gelemiyoruz, şirketleşemiyoruz. Köylü şirketini kursun arazisini toplu olarak şirkete koysun... Onu da yapamıyoruz. Köylüye işletme kuralım diyoruz; herkes koyununu, ineğini getirsin orada yalım diyoruz ama getirmiyor. Ahırına perde koyuyor ki diğer köydekiler kaç tane koyunu, ineği olduğunu saymasın. Dolayısıyla bizim biraz daha profesyonelleşmemiz lazım. Birbirimize güvenmeyi öğrenmeliyiz. Geçmişte bizlerin de düşündüğü ahlak ve maneviyat mantığını yaymamız lazım. **Ahlak ve maneviyat olmadığı zaman sonuca da ulaşamıyoruz maalesef.**

Hikmet Haspolatlı:

Tabii ki sorduğunuz soru özellikle birebir, uzun uzun sohbet ortamında tartışmamız gereken nitelikte bir soru diye düşünüyorum. Ama bizde şöyle bir gelenek var; ne yazık ki çok anlık kararlar verip, anlık hareket edip bir şeyleri yapıp sonra dönüp geriye bakıp, bunu nasıl düzeltebilir, buradan nasıl ders çıkartabiliriz mantığına yönelik bir alışkanlığımız var. Toplum olarak çok tez canlıyız, o yüzden de çok anlık kararlar alıyoruz ve sonradan bu kararın uygulamasını oluşturmaya çalışıyoruz ya da geriye dönüp bundan bir ders çıkarmaya çalışıyoruz. Ancak bu konuda Muhammet Bey'in az önce söylediği gibi "Biz oturduğumuzda çok rahat eleştirebiliyoruz, karşıda oturan kamudaki bir çalışanı çok rahat eleştirebiliyoruz." ama bu süreç içerisinde gerçekten çok da bu süreci iyileştirmeye ya da belirli uygulamaları daha nitelikli ve daha doğru bir şekilde yapmaya yönelik de kamuda çok ciddi çalışmalar, süreçler yürüyor. Hocam biz üniversite tarafıyız kamu tarafı değiliz dedi, ancak şu an zaten kamuda birçok projede üniversitelerle birlikte çalışıyoruz. Kamudur, üniversitedir herkese kapımız açık. Önerileriniz ve tavsiyelerinizle birlikte her zaman her konuda birlikte çalışmaya açığız. İyiye gidiyor her şey diye düşünüyoruz.

4. BÖLÜM

Sorular ve Cevaplar

Dinleyici:

Soru devlete gelecek ama öncesinde hocama çok teşekkür ediyoruz. Muhammet Bey'e kardeşi olarak, belki haddim olmayarak bir söz söyleyeceğim. Ben de sizin gibi konuşuyorum kurumumda, o yüzden devamlı sürülüyorum, sizde de onu gördüm. Bir kişi Müslüman olduğu zaman, ben ne yapacağım diye sorduğunda İslam ona şu cevabı veriyor: Senin vazifen bir, halik-i tazime itaat, halk edilene de hizmette merhamet. İşte oradaki hizmet buraya giriyor. Nedir hizmet diye baktığımız zaman yeryüzünün tesis edilmesi, imar edilmesi ve adaletin tesis edilmesi olarak karşımıza çıkıyor. Bizim şimdi son dönem adalet anlayışımızda “sen suçlusun suçsuzluğunu ispat et.” mantığı var. Adalet anlayışımız bu. Diğer taraftan da vergisini ödeyen, kurallara uyan bir vatandaş ile vergisini ödemeyen bir vatandaş örneği var. Vergisini ödemeyene yıllar sonra diyoruz ki; gel biz seninle barışalım, faizi de işletmeyelim. Sen bu parayı bize taksitle öde. Peki, vergisini ödeyen namuslu vatandaşın suçu ne? Şimdi Hikmet Bey konuşurken dedi ki, hem işgalciyi memnun

edeceğiz, hem arsa sahibini memnun edeceğiz. Şimdi dürüst bir şekilde çalışıp bir servet edininip kendi parasıyla ev alan vatandaş dururken yıllarca hakkı olmayan bir arsayı işgal etmiş bir işgalciye bedavadan ev vermek hangi adalet ilkesine sığıyor? Teşekkür ediyorum.

Hikmet Haspolatlı:

Babası öğretmen olan, tek maaşla iki tane çocuk okutan ve evini, çocuklarının en küçüğü yirmi yaşına geldiği zaman, emekli olduğunda alabilen bir babanın oğluyum. Bu konuda sizin söylediğiniz son kısımdaki hususa yani işgalciye ev verirken arsa sahibinin günahı ne, kısmına yüzde yüz katılıyorum ama işin bir de realite boyutu var. Evet, doğru, işgalci diyoruz, haksız bir şekilde gelmiş devletin arazisini veya bir başkasının arazisini işgal etmiş. Biz buna elektrik bağlatmış mıyız? Devlet olarak bağlatmışız. Suyunu bağlatmış mıyız? Yıllar önce bağlatmışız. Yolunu yapmış mıyız? Asfaltını da döşemişiz, yolunu da yapmışız. Ondan sonra buna her türlü hizmeti götürmüşüz. Ortada da böyle bir durum varken ve bir şekilde bunu reelleştirmişken şimdi tutup da yıllar sonra bu kişilere sen işgalcisin burayı haksız yere almışsın o yüzden sana hiçbir şey vermiyorum demek, işin ayrı bir adaletsizliği olur diye düşünüyorum ben. Kentsel dönüşümde bakanlığımızın direkt yaptığı bir uygulama yok gibi. Genelde belediyeler yapıyor bakanlık biraz daha düzenleyici durumda. Ama biz kendi yaptığımız uygulamalarla ilgili aldığımız bir Bakanlar Kurulu kararı var. Bu karar ile limitler belirliyoruz. Demin söylediğiniz mesela işgalciye de bire bir ev vermeyi ben kendi uygulamamda yapamıyorum zaten. Ben kendimi

çıkardığım kararlar bağlamış durumdayım. Orada adam işgalciyse belli bir oranda kesinti yaparak ona hak veriyorum. Hak sahibi ile aynı statüde değerlendirmiyorum. Ama idareler, belediyeler yaptıkları uygulamalarda kurguyu kendileri yapmakta serbest mevzuat anlamında. Onlar yaptığı uygulamada bire bir de bire iki de verebiliyorlar. Yasal olarak bir engel yok. O konu şahsi fikrim ayrı ama uygulamada işin diğer tarafının da tamamen göz ardı edilmemesi gerektiğini düşünüyorum.

Dr. Muhammed Adak:

Yeni modeller de oluşturmamız lazım. Şimdi illa herkesi ev sahibi yapmak zorunda da değiliz. Yeni modellerle bu yeni keşfedeceğimiz bir şey de değil. Bu, Amerika'da, Makedonya'da, beğenmediğimiz birçok ülkede var. Biz bunu niçin yapamıyoruz. **İnsanları kira öder gibi ev sahibi olma modeli yerine başka modeller bulmalıyız... Daha önce çalıştığım kurumlarda da bunu dile getirdim. Ama genelde anlatamadık. Adam asgari ücret alıyorsa devlet ev yapsın. Nasıl kamu kurumunda çalışanlara lojman veriyorsa adam isterse 250 sene torunu da orada 50 liraya 100 liraya otursun. Asgari ücretliye 50 lira, 5000 lira maaş alana da 400-500 lira. Bunlar hesaplanır.** Adam asgari ücret alıyor, adama zorla konut satacağım diyorsun. En düşük taksiti 900 lira. Yani burada eleştirel olarak değil de hem mesleki olarak hem akademik bakış açısıyla yeni modeller mutlaka oluşturma zorunluluğumuz var. Bunu en kolay üniversiteler tespit eder. Bugün Ege Bölgesi'nde, Manisa'da iki yüz konut, Denizli'de sekiz yüz, bunu tespit edebiliriz. Zorla ev al, taksite gir, ondan sonra çocuk yetiştir. Bunu da diyemeyiz.

Onun için yeni yeni şeyleri çalışmamız lazım. Hem kamu hem özel sektör, üretmemiz lazım. Bu tip çalışmaların beyin jimnastiği ile geliştirmemiz lazım.

Dinleyici :

Hem Ostim'e hem Tekder'e hem de bütün konuşmacılara teşekkür ediyorum. Soru sormadan önce bazı verileri aktarmak istiyorum. Gazze şeridini biliyoruz, 365 kilometrekarelik bir alan 1 milyon 959 bin nüfusu var. Kilometre kareye 5203 kişi düşüyor Gazze şeridinde. İstanbul 5461 km kare İstanbul'da kilometre kareye yaklaşık 2900 kişi düşüyor. Gazze şeridinde o kadar insanın orada olma sebebi İsrail'in onları oraya sürmesi. İstanbul'da bu kadar insanın bulunmasında yine bir İsrail faktörünü düşünmemiz gerekiyor, diye düşünüyorum. Artvin'de kilometre kareye 29 kişi düşüyor, Ağrı dağında 19 kişi düşüyor, Tunceli'de 11 kişi düşüyor.

Türkiye'nin tek tek şehirlerinin değil de Türkiye'nin bir planlamaya ihtiyacı var. Efendimiz (sav)'in hadisi var: İstanbul mutlaka fethedilecek, onu fethedecek asker ne güzel asker, kumandan ne güzel kumandan. Ben diyorum ki İstanbul mutlaka tahliye edilecek; onu tahliye eden akıl ne güzel akıldır, onu tahliye eden irade ne güzel iradedir. Bakın 81 milyon kişiyi Konya'ya yerleştirek ve herkese bir dönüm arsa versek, 23 milyon hane var Türkiye'de... 23 milyon dönüm var, 23 bin kilometre kare yapar. Konya 41 bin kilometre kare. Herkesin 100 metre kare evi olsa 900 metre kare de bahçesi olur. Herkes Konya'da yaşasa, 20 bin metre kare de park bahçe yola ayrılacak müs-

takiller evler dışında. Ama İstanbul'da 15 milyon kişi yaşıyor. Turgut Cansever rahmetli, binanın malzemesinden tutun, ışığına, rüzgârına, yağmuru, bulunduğu yere şehirlerin tarım toprağını işgalinden tutun, dere yatağına yapılmasına kadar her şeyden bahsediyor. Şehircilik aynı zamanda bir tür stratejidir, güvenlik meselesidir, askeri meseledir. Siz resmen toprağı insansızlaştırıyorsunuz, insanı topraksızlaştırıyorsunuz. Traktörden bahsetti Muhammet Bey, endüstriyel tarıma mecbur mu insanlar? Benim bir insan olarak proteine, yağa, karbonhidrata, vitamine, minerallere, suya, tuza ihtiyacım var. 100-150 metre kare bir yerde düzgün bir üretimle ki Türkiye dünyada gizli bahçelerden biridir. Anadolu, Filistin, Mezopotamya en verimli topraklardır. Amerika kıtasındaki gibi iki tarafında okyanus olan bir enlem ve boylamda değildir. Ya da Afganistan'a, Pakistan'a doğru alt denizden uzak bir havzada değildir. Ağrı Dağı'nın zirvesi gibi ekstrem bölgeler hariç, her metre karesinin değerlendirilmesi planlanması gerekirken, Türkiye topraktan ürün almayı bırakmış toprağı beton ekmeye, asfalt dökmeye, gökdelen dikmeye başlamıştır. Bu bakın bu ülkenin bir vatandaşı olarak söylüyorum, Orduluyum, bir Ordu'nun bütün şehir haline getirilmesinin tek gayesi vardır. Üç beldeyi sahile yığmak, Ordu'yu boşaltmak... Tarım arazilerinin birleştirilmesinden bahsediliyor. Tarım arazilerini birleştirmek acaba tarıma katkı sağlamak için mi, büyük şirketlerin, cırtını çıkaranların hissedar olmalarının önüne geçmek için mi? Büyük fotoğrafa baktığınızda Ferrero gibi şirketlerin toprakları nasıl satın aldığını görüyorsunuz. Bir örgüt ya da bir başka ülke bizim topraklarımıza müdahale ettiğinde biz bunu bir güvenlik

problemi olarak algımlarken “Türkiye Büyükşehir Belediyesi” tarım topraklarını küresel şirketlerine verilmesi nedeniyle, hocamın her belediye-cilik döneminde üzüldüğünü düşünüyorum. Her yapılan gökdelenle üzüldüğünü düşünüyorum. Hocamın birilerini kırmamak için birçok şeyi söylemediğini de düşünüyorum. Kentsel dönüşüme değil de göçsel dönüşüme ihtiyaç olduğunu düşünüyorum. Antarktika, Avrupa ve Avusturalya’dan daha büyük bir kıta ama Antarktika’da hiçbir ülke yoktur. Toprağı yurt yapan insanı beslemesidir. Kentler milyonlarca yılda oluşan toprağı mahvetmekte. Bunların farkında olalım istiyorum. Hem devletimize, hem üniversitemize, hem Tarım Bakanlığıımıza diyorum ki: Türkiye’de tek tek 1390 kûsur belediye var her bir belediyenin değil de Türkiye Büyükşehir Belediyesi’nin durumunun gözden geçirilmesi gerektiğini düşünüyorum. Bilmiyorum yanlış mı düşünüyorum hocam açıkla-ma yapabilir.

Prof. Dr. Ruşen Keleş:

Çok doğru düşünüyor demekle sonuçlandırayım demiyorum. Birkaç noktaya daha değineceğim. Bir tanesi üzerinde çok az durduğumuz konut sorununun çözümü için arkadaşımızın söylemiş olduğu, Muhammet Bey’in bahsettiğı kiralık konut meselesi. Son derece önemli, **herkesin bir evin mülkiyetine sahip olması Türkiye gibi bir ülkede mümkün değil. O yüzden teşvik edilmemesi gerekir.** Fakat ne yazık ki 1960’lardan başlayarak herkes ev sahibi olsun diye bir politika ısrarla izlendi. İskandinav ülkelerinde bu yok, İngiltere’de Londra belediyesi uzun süre kiralık konutlarda Londralıları iskân etmiştir.

Bunun üzerinde tekrar düşünülebilir ama Türkiye için çok geç ve olabilirliği de zannediyorum günün şartlarında pek mümkün değil. Öbür nokta şudur; sizin yapmış olduğunuz hatırlatma, kentleşme ve kent planlaması, kentin büyümesi, imarı bir strateji meselesidir, askerlik işidir dediniz. Bu bana şunu hatırlattı: Onun rolü olabilir ama ondan ibaret değildir. 1960 darbesinden sonra MGK bir karar almıştır. İstanbul'un nüfusunun gereğinden fazla artışı onları rahatsız etmiştir, bu bir strateji meselesidir, İstanbul havadan karadan ve sudan savunulabilmesi ile ilgili bir sorundur. Sanayi Gebze, Pendik ve Kocaeli'ne doğru yayılmalıdır ve İstanbul'a daha fazla nüfusun getirilmesine engel olunmalıdır diye hükümete tavsiyede bulunulmuştur MGK kararı ile 27 Mayıs'tan sonra. Bunu da bu vesileyle sizin dikkat çektiğiniz noktayı aydınlatsın diye söylemek ihtiyacı duydum.

Dinleyici:

Binaların yüksekliğinden, kanalizasyonlardan, yollardan, kırsal alanlardan bahsettiniz ama bahsedilmeyen bir nokta vardı: Akıllı şehirler. Öncelikle akıllı şehirler nedir, can ve mal güvenliği noktasında akıllı şehirler nasıl tanımlanır ya da tasarlanır? Bu noktada başarılı uygulama ve örnekleri nelerdir?

Prof. Dr. Ruşen Keleş:

Bugün Gazi Üniversitesinde dört saat dersten sonra buraya geldim. Aynı konuyu orada doktora öğrencisi arkadaşlar tartışılar. Hem orada hem başka yerlerdeki derslerimde bu akıllı kentle neyin kastedildiği-

ni karşılıklı görüş alışveriş çerçevesinde öğrenmeye çalışıyoruz. Dijital teknoloji, ileri teknolojideki bütün gelişmelerin sağladığı imkânlardan yararlanarak toplumun, kentlerin daha iyi yönetilebilir hale geldiğini kastediyorlar. Akıllı kent derken; kent yönetiminde, vergi toplamada, kent güvenliğinde, trafik kontrollerinde vb. işlerde ileri teknolojinin sağladığı imkânlardan yararlanmayı anlatıyorlar. Bu elbette çok yararlıdır. 2012 yılında Kolombiya’da Güney Amerika’da belediye seçimleri yapıldı bizde olduğu gibi. 1500 kadar belediye başkanları var. Bir arkadaşım Bogota’da başkentte, siyasal bilgiler fakültesi dekanıydı. Beni de çağırdı konuşma yapmaya. O toplantıda Uluslararası akıllı kent forumu yaptılar. Ben de hazırlık yaptım, Türkiye’de acaba akıllı kentle ilgili uygulamalar var mı yok mu diye. Gölbaşı’nda bir dernek bu konularla uğraşıyordu o tarihlerde. Bir şeyler topladım, Yalova’da bazı uygulamalar vardı. Orada bir sunuş yaptım, vardığım sonuç şuydu, onu bugün de tekrar ediyorum: **Elbette kentler, devletleri yönetenler teknolojinin gelişmesinin sağladığı bütün imkânları olabildiğince kullanmalıdırlar. Bu gereklidir, faydalıdır, zorunludur. Ancak kentleri yönetenler akıllı olmadıkça onların eline sunduğunuz araçlar istediği kadar akıllı olsun hiçbir fayda etmez.**

Herkese iki buçuk saatlik sarsılmaz dikkatlerinden dolayı teşekkürlerimizi sunmak istiyorum.

5. BÖLÜM

Panel Fotoğraflar

BÖLGE DÜZEYİNDEKİ PLANLAMA

- Çevre Düzeni Planları
- Uzun Devreli Gelişime planları
- Turizm Koruma ve Gelişim Planları
- Havza Koruma Planları
- Turizm Master Planları

KENT ÖLÇEĞİNDEKİ PLANLAMA

- Nazım İmar Planları
- Uygulama İmar Planları
- Koruma Amaçlı İmar Planları
- Dolgu Amaçlı, Kıyı-Yat Limanı Planları
- Kentsel Dönüşüm Projeleri
- Ulaşım Etütleri Ana Planları
- Turizm Merkezi Planları
- Kış Spoları ve Spor Alanları Planlanması
- Sektörel Amaçlı Planlar
- Coğrafi Bilgi Sistemleri
- Kent Bilgi Sistemleri
- Enerji (HES-RES-GES-) Planları

DİĞER HİZMETLERİ

- Halihazır Harita Üretimi
- İmar Uygulamaları
- Jeolojik Jeoteknik Etüt Hizmetleri

DANIŞMANLIK HİZMETLERİ

- Yerel Yönetim Danışmanlığı
- Özel Sektör Danışmanlığı
- Dernek Birlik ve Vakıflara Danışmanlık
- Merkez Yönetim Danışmanlığı
- Gayrimenkul Yatırım ve Değerleme Danışmanlığı
- Bilirkişilik

ARCPLAN HAR. İMAR DAN. MİM. MÜH. BİL. İNŞ. TİC. LTD. ŞTİ.

Nasuh Akar Mah. 1404 Sok:15/10 Balgat/Ankara

Tel: 0312 284 45 60 Fax: 0312 284 45 70

e-posta: info@arcplan.com.tr

www.arcplan.com.tr

